

Número 2.

Convenio celebrado en 1113 en S. Felio de Guixoles por el conde D. Ramon Berenguer III y los Pisanos, y ratificado y con nuevas donaciones acrecentado en 1233 por el rey D. Jaime I, EL CONQUISTADOR: AHORA POR PRIMERA VEZ DADO A LUZ. ARCHIVO DE LA CORONA DE ARAGON, COLECCION DE ESCRITURAS ROLLADAS DEL Sr. D. JAIME I, NUMERO 496.

Hoc est translatum á quodam alio translato de verbo ad verbum fideliter et bene sumptum, kalendis octobris, anno ab incarnatione Domini MCCLXX primo, cujus series sic habetur: Hoc est translatum ab alio translato fideliter sumpto, cujus tenor talis est et sic se habet: Hoc est translatum sumptum fideliter á quodam autentico instrumento non abolito, non cancellato, neque in aliqua parte sui viciato, set quod in sua propria figura appareat, cujus series talis est: Manifestum sit omnibus quod nos Jacobus, dei gratia Rex aragonie et Regni Majoricarum, Comes Barchinonensium, Urgelli, et domini Montispessulani, nunc apud Barchinonam commorantes, per manum Sigieri Gaytani, nobilis viri et specialis nuncií pisanorum, transcriptum ejuſdem instrumenti nobis exílitu presentialiter presentatum, cujus tenor talis erat: In omnipotentis dei patris et spiritus sancti nomine breve recordationis ad futuri temporis memoriam societatis et amicitie atque donationis, quam Raymundus Berengarius, barchinonensis gloriosissimus Comes, Pisanis fecit et cum eis firmavit. Siquidem cum pisanorum Exercitus, qui pro christianorum ereptione captivorum ad Majoricam proficiscebatur, divino ducatu in portu sancti felicis prope Gerundam apud barchinonam applicuisset, pronominatus Raymundus, excellentissimus Comes, cum Raymundo barchinonensi atque Berengario Gerundensi venerabilibus episcopis, ac Negalaris ecclesie sancti Rufi religioso Abbate, necnon et Bernardo Guillelmi de Sardinia strenuissimo Comite, Guillermo arnaldó vicecomite, Guillelmo gaufredi de Cerviano, Guillelmi Raymundi, aliisque snis militibus, causa eo n firmante societatis et amicitie, quam ab utriusque partibus, militis (*ante multis*) transmisit legacionibus, copulare deside rasse ad invicem promiserant, ad Pisanos, in predictum portum sancti Felicis venisset; postquam sanctissime crucis signum á Petro, Reverentissimo pisanensis ecclesie Archiepiscopo, qui dompni apostolice in predicto exercitu vicegerabat, ad uberiorum omnium christianorum salutem suo humero susceperat, nec non in sante dei genitricis et virginis Marie, Pisanensis ecclesie, et sanctissime romane ecclesie, et omnium sanctorum honorem, ita de ejusdem Archiepiscopo moribus: ut quocienscumque Pisaní exercitum facerent super sarracenis per hispaneam, eorum vexillifer atque guidator foret, vexillum recéperat hoc domum consilio predictorum Episcoporum, Abbatis aliorumque qui secum aderant; pronominatus prenetissimus Comes pisanis, causa corroborande societatis et amicitie, concessit ut, quocienscumque ipsi pisani vel aliquis ex pisanu populo per terram vel per mare nobilissimi Comitis negotiatum aliquo modo deambulaverint, salvi persone cum avere in Aralatenſi civitate et in burgo sancti Egidii et per totam suam virtutem et forsam, quam habere vel inantea acquisierint, vadant atque morentur, et nullus census nullusque redditus (*quod*) vulgo usagium appellat, qui sibi pertinent, neque in Aralatenſi civitate, neque in burgo sancti Egidii, neque per totam suam virtutem vel forsam, quam habet vel inantea acquisierit, alicui pisano queratur, et insuper ubicumque pisani vel in Aralatenſi civitate, vel in burgo sancti Egidii, et per ejus virtutem et forsam quam habet vel inantea acquisierit in terra vel in mari applicerit, ab omni homine eos debébit defendere. Et signa Pisanorum navis per totam ejus terram, periculis imminentibus, naufragium passa fuerit; salvo delictis esse persone cum avere. Igitur postquam predictum donum, consilium jam nominatorum episcoporum et Abbatis ac comitum aliorumque qui secum aderant, strenuissimus Comes populo Pisanis concessit Athonem, filium dompni Marignani, et Enthouem, filium dompni Enphilois, pisanorum consules, obscuro sub fidei signo dato per quoddam missale, quod vulgo Bulchonem vocamus, vice aliorum consulum totiusque pisaní populi, coram marchionibus, Comitibus, principibus, Romanis, lucensibus, florentibus, senensibus, vulterranis, Pistoriensibus, Lombardis, Sardinis, et Corcis, aliisque innumerabilibus gentibus quin predicto exercitu aderant, investivit. Ut autem omnia que superius dicta sunt confirmarentur et perpetuo munimine haberentur, jam nominatus prenetissimus Comes coram predictis hominibus Bernardonem, Pisanorum consulem Cancellarium, in scriptis redigere et omnia confirmare precepit. Acta anno dominice incarnationis millesimo CXIII, sub Petro, pisano venerabili ecclesie Archiepiscopo, atque Gerardo Petro, Gerardo, vicecomitibus, Athone, Erieho, Yldeo Dodone, Lamberto, Eriehon, Loytiera, Ruberto, Rodalfo, consulis, prope ecclesiam sancti felicis de gerunda, Septimo idus septembris, Indictione sexta. Nos igitur Rex prefatus, strenuissimi Comitis predecessoris nostri piam intencionem in domino commendantes, omnia et singula supradicta ex certa scientia nostra liberaliter confirmavimus, omnia pro nos et successores nostros promittimus tenere firmiter et servare. Insuper propter reverentiam pisanorum et amorem ac benevolenciam quam gerimus circa ipsos, cum presentí instrumento nostro perpetuo valituro donamus, laudamus, atque

concedimus populo pisano et suis successoribus universis in Majorica venientibus, morantibus et redeuntibus infra civitatem Majorice, quam divina operante gratia acquisivimus, Alfundacum si factum fuerit, aut plateau vel locum sufficientem et competentem, in quo possint facere et construere Alfundacum ad recipiendum se cum ibi venerint cum suis possessionibus et mercibus, et furnum similiter in eodem loco ad coquendum panes; et habeant illam ecclesiam que magis vel contigua fuerit illi Alfundico, et tantam terram sive honorem de cuius redditibus possint vivere nisi clerici, qui ad servicium ipsius ecclesie faciendum fuerint pro tempore deputati; recipientes preterea ipsos pisanos et res eorum omnes in nostra fide et legalitate atque guidatico speciali. Datum apud Barchinonam, VI idus Augusti, Anno Domini millesimo CC XXX tercio. — Signum Jacobi, dei gratia Regis Aragonum et regni maioricarum, Comitis Barchinone et Urgelli et domini Montispesalani. — Huius rei sunt testes Petrus Hugo, comes Ympuriarum, Gaudfredus de Rocabrana, Bernardus de Gintillis, Garcias de Orta, Berengarius Terracone electus, Tricabellus vicecomes Biterrensis, Otonus de Sancto beato, Bernardus de pulcro loco; Suerus mandendi, frater Hugo de folio alegrii Magister hospitalis, Petrus Cornelli, Assalitus vicarius Catalonie, Gauceardus de cartelano, Amelus fredoli, Nuno Sanctii comes, Guillelmus de sancto vincencio, Bernardus de sancta eugenia, Bernardus de burgo, Ferrandus didaci maioridomus curie. — Signum Petri Johannis scriptoris, qui mandato domini Regis et Guillelmi de Sala notarii sui hec scripsit loco, die et anno prefixis. Signum Petrolii de villacrasa, notarii publici maioricarum, testis. Signum Guillelmi ferrarii, notarii publici maiorice, testis. Signum Petri romei, notarii publici maiorice, testis. Signum Felicis, notarii publici maiorice, qui hoc translatum a dicto autentico instramento fideliter translavit III Kalendas decembris anno domini M CC XL quarto. Signum Petri mercerii, notarii publici maiorice, testis. — Bernardus Surigarius, notarius publicus maiorice, qui hoc fecit scribere translatum VIII idus Madii, Anno domini M CC L quarto. — Signum Petri de tamarito, notarii publici deturse, qui me pro teste subscribo, et dictum sumptum cum originali predicto comprobavi. Signum Petri oliverii, notarii publici deturse, qui me pro teste subscribo. — Signum Sebastiani de manso, notarii publici deturse, qui hoc translatum scripsit die et anno prenotatis.

(La traducción de este documento va resumida en la página 14 del testo.)

Número 3.

Extracto de la crónica titulada: GESTA TRIUMPHALIA PER PISANOS FACTA DE CAPTIONE HIERUSALEM ET CIVITATIS MAIORICARUM, ET ALIARUM CIVITATUM. MURATORI, Rerum Italicarum scriptores, tomo sexto, CRONICA VARIA PISANA, página 100.

(Corresponde á la página del testo 15 — 19).

Página 101. Preterea, anno millesimo centesimo decimo quarto, presidente D. P. Paschale II, divinus ignis Pisanorum civium animos et aliorum Tuscie urbium populos contra Maioricam accendit: ipsius enim insule Rex, mox tyrannus crudelis et pessimus, licet Eunuchus, nomine Nazaredech, innumeram Christianorum multitudinem in vinculis et carceribus captivam longo tempore cruciaverat. Quapropter Pisanus exercitus in trecentis navibus, ad Christianos liberandos, in die S. Sixti de Arni faucibus exiit, et cum in Sardiniam devenisset, totus exercitus ad portum Capalbi applicuit..... Sed illis tandem in Pelagus aberrantibus et rectum iter ignorantibus, dimissa Maiorica, divisi et dispersi in partes Barchinonae tandem ad portum S. Felicis de Gerunda convaluerunt. In huius igitur exercitus adventu tota provincia maximo extollitur gaudio, et exclamat se cum Pisanis velle fieri participem Maiorice triumpho. Quare Pisano exercitui Raymuadas Barchinonae Palatinus Comes, et ejusdem civitatis Pontifex et comes Ampuriae, et Amyericus Narbonensis, et Guillelmus Pesulani montis, Raymundus quoque de Balsio, cum maxima suorum equitum et peditum multitudine unanimiter et festinanter se sociarunt..... *Fan hasta Salas; no se realiza la jornada; de viuernan en Barcelona y en Piso.* Inde igitur alius Pisanis inibi hemyantibus atque rates ruptas reficientibus, de virtute divina factum est ut et qui Pisanos remanserant in natali die Sancti Johannis Baptistae ad portum Salo convenirent, et iidem contra Maioricam iter optatum cum Petro Pisanorum Archiepiscopo, atque cum Bosone Cardinali Romanæ sedis legato et predictis principibus, aura prospera flante, aggredirentur. *Llegan á Ieiza.* Quæ tamen per mensem obsessa, faciente Dei omnipotentis potentia, cum immananti Saracenorum interfectione capta est illa in S. Laurentii festo urbs crudelis et fortissima..... In festo Sancti Bartholomæi Apostoli ad insulam Maioricam... applicuerunt..... Compositis autem ab ingeniosis Pisanorum artificibus manganis, gattis, atque ligneis castellis, urbem fortiter expugnabant..... Alii namque Christianorum, hyme imminente, domos ligneas edificare, alii castella ligneæ duo alia perficere, atque duo priora reficere indiesenter laborabant, atque alii Christianorum insulam terra marique circumire et bonis omnibus expoliare, totumque exercitum victualibus sustentare accuratissime insistebant..... Unde Pisani cives, totus Christianus exercitus... sua castella muro novæ urbis, quem ruperant, propinquiora faciunt, atque octavo Idus Februarii novam urbem preliant.